

תולין, כסדרן

- The Gemara on 30a from ת"ר עושה אדם יריעה מבת שלש דפין begins discussing the size of the sheets of the Sefer Torah, sizes of spaces, and similar issues. It is worth reading to get a general idea.
- We will focus on הטועה בשם – כולה וגונזה
- Read the Rambam Hilchot Tefillin, Mezuzah, Sefer Torah 1:16 who limits this Halacha. The limitation emerges from the Mechilta and Yerushalmi (see the two passages in Shulchan Aruch as well).

1. מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה יח

בארבעה מקומות מזכיר פרשת תפילין קדש לי והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מכאן אמרו מצות תפילין ארבע פרשיות של יד הם כרך אחד ארבע פרשיות של ראש הם ארבע טוטפת ואלו הן קדש לי והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע כותבן כסדרן, ואם לא כותבן כסדרן הרי אלו יגנזו.

2. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת מגילה פרק א הלכה ט

תולין בספרים אין תולין לא בתפילין ולא במזוזות

3. ספר התרומה הלכות תפילין סימן רד - רה

ומשפט תולין דילוגין בספר תורה ואין תולין בתפילין ומזוזות כדאיתא בירושלמי פ"ק דמגילה משום דתניא במכילתין כתבן שלא כסדרן יגנזו.

4. שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רעו סעיף ו (ספר תורה)

שכה לכתוב השם כולו, תולה אותו בין השיטות. אבל מקצת השם בשיטה ומקצתו תלוי, פסול.

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן לב סעיף כד (תפילין)

מותר לכתוב על מקום הגרר ועל מקום המחק, אפילו אזכרה. ולא ימחוק בעודו לה, אלא ייבשנו יפה, כי אז יגרר בקל ולא ישאר לו שום רושם.

The Halacha clearly does not apply to Sefer Torah. Why? See Radbaz

שו"ת הרדב"ז ח"א סי' שי

כתיב והיו הדברים האלה בהוייתן יהו שלא יכתבם שלא כסדרן ותרוייהו תפילין ומזוזות כתיבן בהאי קרא דכתיב וקשרתם לאות על ידיך והיו וגו' וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. וכן קדקתי מלשון הרמב"ם ז"ל שכתב פ"א מהלכות תפילין... ואם תשאל למה בס"ת דאית ביה קדושה טפי לא בעינן כסדרן ומכשרינן ביה התלייה. י"ל דאל"כ לא תמצא ס"ת כשר לעולם אבל תפילין ומזוזה איידי דזוטר כותב אחרני.

Note that the Ran has another explanation for the halacha in our Gemara, not based on order, and the Sefer HaTerumah also cites a second position

6. שו"ת הר"ן סימן לט

ומענה יש לדון בדבר בהפך שכיון שאף התלייה כשרה בתפילין ומזוזות אלא מפני דרך כתיבתן הוא שאמרו אין תולין ש"מ דתלייה כסדרן מקרי דאי לאו הכי מן הדין היתה פסולה מדתניא כתבן שלא כסדרן הרי אלו יגנזו, וכיון שנתברר שהתליה כתיבה כסדרה מיקרי אין ללמוד ממנה להשמטה הנזרקה בין הדפין שנכתבת שלא במקומה...

- The Gra also seems to understand this differently.

7. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן לב סעיף לה

אותיות השם צריך שיהיו כולם בתוך הדף, ולא יצא מהם כלל חוץ לדף.

8. ביאור הגר"א אורח חיים סימן לב סעיף לה

אותיות השם כו'. תוס' שם ד"ה שלשה כו' דחוץ לדף מדין תליה הוא ואין תולין מקצת השם

- The Rav, on the other hand, understood this as a halacha in "continued writing."
- We will try to understand the nature of the rule of writing in order. There are two central explanations for the nature of this rule:

9. בית יוסף אורח חיים סימן לב

וז"ל הר"י אסכנדרני אם כתב בתפילין ומזוזות אות אחת חלוקה לשני אותיות כגון צד"י שכתבה יו"ד נו"ן או שי"ן שכתבה עי"ן יו"ד או חי"ת שני זיינין אינו יכול להברם אח"כ שנמצאו כתובים שלא על הסדר.. והביאו ראייה מירושלמי פרק קמא דמגילה (ה"ט) תולין בספרים ואין תולין בתפילין ומזוזות דבעינן בהו והיו שיהיו נכתבות על הסדר משמע מהכא תלייה דוקא הוא דמיפסל אבל לתקן אות בעלמא שפיר דמי עכ"ל:

10. המב"ט קרית ספר הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פ"א

מה שכתב דבעינן שיהו כתובות כסדרן דאמרינן במכילתא כתבן שלא כסדרן יגנוזו משום דבעינן סדר הכתוב בתורה ואין חילוק בין בפרשיות בין בתיבות בין באותיות ונראה דכתובה כסדרן הלכתא גמירי לה ואפילו למאן דקאמר הויות באמצע כדלקמן בכתיבא מודה דבעינן סדר שכתוב בתורה

- Do you think the issue is the order of the **words, parshiyot, letters?** What does this depend on?

11. כסף משנה (א:טז)

והטעם משום דהוי שלא כסדרן. ואמרינן במכילתא כתבן שלא כסדרן יגנוזו ואין מחלק בין פרשיות בין תיבות לאותיות

- See Tosafot regarding fixing Tefillin

12. תוספות מסכת מנחות דף לב עמוד א

ויש עוד לפרש להשלים כגון דפרשת שמע בסוף עמוד והוסיף פרשת והיה אם שמוע בגליון שלמטה או פרשת והיה אם שמוע בתחלת עמוד והוסיף שמע בגליון שלמעלה, מ"ר.

- See the following line about reading Shema in order. What does it imply about the relative importance of parshiyot vs. smaller units being in order? How does the Taz use this line (commenting on Shulchan Aruch in the context of writing a Mezuzah)? Note how the Gra brings Tosafot back into the conversation.

13. תלמוד בבלי ברכות טו עמוד א

ראה למפרע לא יצא, במה דברים אמורים בסדר הפסוקים, אבל אם הקדים פרשה לחברתה, אף על פי שאינו רשאי, יצא. לפי שאינה סמוכה לה בתורה

14. שולחן ערוך יורה דעה הלכות מזוזה סימן רפח סעיף ג

כתבה שלא על הסדר, אפילו שכח מלכתוב אות אחת, פסולה ואין לה תקנה. ואין צריך לומר אם הקדים פרשה לפרשה.

15. ט"ז על שולחן ערוך יורה דעה הלכות מזוזה סימן רפח סעיף ג

(א) ואצ"ל אם הקדים פרשה כו'. - תימה לי דאפכא מסתברא דיותר יש פסול בכותב שלא כסדר בהיא פרשה גופה מבהקדים פרשה לפרשה שהרי מצינו בא"ח סי' ס"ד קראה למפרע לא יצא בד"א בסדר הפסוקים אבל הקדים פרשה לחברתה אף על פי שאינו רשאי יצא לפי שאינה סמוכה לה בתורה והכא נמי אינה סמוכה לה וכן מוכח ברמב"ם שהרי בפרק א' כ' שאם הקדים אות אחת שלא כסדר לא יצא ובפ' ה' הוצרך לכתוב הקדים פרשה ובסי' ר"ץ הוכחתי שלדעת התוס' כשר באמת בהקדים פרשה וע"ש:

16. ביאור הגר"א על שולחן ערוך יורה דעה הלכות מזוזה סימן רפח סעיף ג

[ה] כתבה כו'. מכילתא הביאה הרא"ש כתבן שלא כסדרן יגנוזו ושלא כדברי תוס' שם ל"ב א' סד"ה דלמא ובשבת ע"ט ב' ד"ה הא כו' וז"ש ואצ"ל כו':

17. הרב ינון קליין

ואמנם יש לתרץ קושיית הט"ז על פי דברי הגר"א בביאורו (או"ח שם) שהטעם שיצא כשקרא את פרשיות קריאת שמע שלא כסדרן הוא מפני שדין זה אינו אלא מדרבנן, כמבואר במשנה ברכות (יג א) 'למה קדמה שמע לוהיה אם שמוע, כדי שיקבל עליו עול מלכות שמיים תחילה'. וממילא אם יש חיוב מדאורייתא להקדים פרשה לחברתה, כבסדרן בכתיבה, אם שינה את הסדר פסול ואין דין כסדרן רק באותיות ובמילים אלא אף בפרשיות].

ומאידך, אם דין כסדרן הוא גזירת הכתוב, אפשר שאין חילוק בין אותיות למילים לפרשיות, וכמבואר בלשון המבי"ט דלעיל.

- We will return to these issues in our discussion of Tefillin, but in the meantime - there is a machloket about the order the parshiyot in Tefillin, Rashi vs. Rabbenu Tam. Rashi posits that the order is that of the Torah. Rabbenu Tam does not. That is the context of this Tosafot.

18. תוספות מסכת מנחות דף לד עמוד ב

והקורא קורא כסדרן - פירש בקונטרס כסדר שהן כתובין בתורה מוקדם מוקדם מאוחר מאוחר הילכך הא דקתני לעיל קדש והיה כי יביאך מימין מימינו של קורא קאמר והשתא כשהוא קורא כדרכו מימינו לשמאלו נמצא קורא קורא כסדרן וקשה לר"ת דאמאי פלגיניהו שקורא שתייהן הראשונות מימין וכל האחרונות משמאל היה לו לומר ראשונה מימין וכל אחרות משמאל או איפכא דג' ראשונות מימין ורביעית משמאל כמו גבי נר מערבי דפרק שתי הלחם (לקמן דף צח): דיליף דנרות של מנורה מזרח ומערב מונחים מדכתיב בנר מערבי לפני ה' מכלל דכולהו לאו לפני ה' ולא אמרינן חצי הנרות לפני ה' וחצי האחר לאו לפני ה' ומפרש ר"ת קדש והיה כי יביאך מימין של קורא ומשמאל של קורא הוי שמע מבחוץ ואחריה והיה אם שמוע מבפנים... ובמכילתא משמע כפירוש הקונטרס בפרשת והיה כי יביאך דקתני התם בד' מקומות מזכיר פרשת תפילין קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מכאן אמרו מצות תפילין ארבע פרשיות כו' והדר קתני כותבן כסדרן ואם כתבן שלא כסדרן יגנוזו משמע כסדר ששנאן ברישא ויש לדחות דבכתיבת הסופר קאמר אבל אין קובעין בתפילין כסדר זה ואין נראה כלל ובשימושא רבא תיקון התפילין משמע כפירוש הקונטרס וז"ל ומשוי פרשתא דקדש מימין בביתא קמא ופרשתא דבסמוך ליה בביתא תניינא והיה כי יביאך ופרשתא דשמע בשלישית ופרשה דוהיה אם שמוע ברביעית, מ"ר.

19. הרב יגון קליין

על פי דברי התוס' הנ"ל כתב הט"ז (יו"ד סי' רצ"ק א) כדבריו לעיל: "נ"ל דהתוס' ס"ל דההיא שלא כסדרן מיירי דוקא בחד פרשה עצמה אבל לא מפרשה לפרשה כיון שאינן סמוכות בתורה". ובנקודות הכסף חלק על הט"ז וכתב: "דהתוס' לא כתבו כן אלא לדימיון דמשכחת לה השלמה בעור אחד ולאפוקי מפירוש הקונטרס שהביאו שם דמיירי בב' עורות שתפרן. אבל לדניא בעינן כסדרן וכן כתב בדרישה". ותירץ באופן נוסף, שהברייתא מדברת על דין השלמה במזוזה שפרשיותיה פתוחות ובהכרח היא חולקת על המכילתא ולבריייתא זו לא צריך כסדרן. אבל לפי ההלכה שגם במזוזה צריך שיהיו פרשיותיה סתומות קי"ל כמכילתא וצריך לכתוב בסדרן ואי אפשר להשלים (ועי' לקמן בדברי החת"ס שו"ת יו"ד סי' רפב). בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' י) ביאר את שיטת התוס' באופן אחר. להבנתו התוס' בדף לב סוברים שאין דין כסדרן במזוזה (ועי' לקמן בחקירה השלישית).

בספר התרומה (סי' רה) כתב מחלוקת בדין תלייה בתפילין ומזוזה. לשיטה ראשונה לא התבאר הטעם שאין תולין בתפילין ומזוזה ולשיטה שנייה הטעם הוא מפני שזוהי כתיבה שלא כסדרן. וכתב ע"ז בלשכת הסופר (חקירה ח) "והנה לפי הדעה הראשונה צריכין לומר דהא דתניא במכילתא כתבן שלא כסדרן יגנוז, זהו רק בשכתב הפרשיות שלא כסדרן שכתב תחלה את הפרשה המאוחרת ואח"כ את המוקדמת, אבל אם כתב את הפרשיות כסדרן רק שאיזה אותיות או תיבות כתב שלא כסדרן, לית לן בה מאחר שכל פרשה הייתה כתובה בשלמות קודם להפרשה המאוחרת, ואך לדעה שנייה גם אות אחת אם כתבו שלא כסדר דהיינו שכתבו לאחר שכתב להלן מעכב ופוסל".

ובשו"ת הר"ן (סי' לט) הביא את דברי התרומה הנ"ל וחלק עליו, וכתב שתלייה אינה נחשבת לכתיבה שלא כסדרן, ואפשר לומר שסברתו היא שאין דין כסדרן אלא בפרשיות ולא במילים שבתוך הפרשה (ועי' לקמן בלשונו וביאור אחר בדבריו).

נמצאו שלש שיטות בדין זה. א. דין כסדרן חל גם על הפרשיות וגם על המילים והאותיות שבכל פרשה. ב. דין כסדרן חל רק על הפרשיות ולא על המילים. ג. דין כסדרן חל רק על המילים והאותיות שבכל פרשה ולא על הפרשיות.

The Tosafot above about Tefillin touches on another central issue: is the halacha about the **writing or the permanent placement?** We may return to this issue later. This may also affect whether this is a halacha in both Tefillin and Mezuzah, or only Mezuzah, or only Tefillin. See this argument from the Griz

20. חידושי הגרי"ז (על הרמב"ם שם והלשון להלן היא מחידושי למנחות לב א) כ

"והנה הר"מ לא הביא הדין דכתבה כשלא כסדרן דפסול כי אם במזוזה ולא בתפילין, ומשמע דס"ל דליתא להאי דינא דפסול כשלא כסדרן בתפילין והטעם משום דבתפילין אין דין סדר להפרשיות דהא כתבן בד' עורות יצא וא"כ אפילו כשכתבן בעור אחד ג"כ אין בהם דין סדר לעיכובא כיון דכשר על ד' עורות בדיעבד, ומשו"ה לא שייך לפסול בתפילין משום שלא כסדרן דהא אין להם דין סדר לפרשיות לעיכובא, וכל זה הוא משום דס"ל דכל דין כסדרן הוא משום שיהיו כתובות על הסדר אבל אם היה זה דין במעשה הכתיבה שיכתוב על הסדר א"כ היה שייך זה גם בתפילין שיכתובה על הסדר כמו שצריך אף דאין להם דין סדר איך יהיו כתובות, וע"כ דהדין שלא כסדרן הוא שיהיו כתובות על הסדר ומשו"ה לא שייך זה בתפילין וכמו שכתבנו, ורק כיון דלכתחילה בעינן על עור אחד משו"ה לכתחילה בעינן שיהיו על הסדר דזהו דין סדר שלהם לכתחילה, והנה בפסול דשלא כסדרן במזוזה כתב הרמב"ם בהל' מזוזה וז"ל, כתבה שלא על הסדר כגון שהקדים פרשה לפרשה פסולה וכו', והנה צ"ע דמ"ש דלא כתב דבעינן כסדרן גם על הפרשה עצמה דצריך שתהיה כתיבתה על הסדר שלא יכתוב אות או תיבה קודם לחברתה, וע"כ מוכח מזה ג"כ כנ"ל דדין כסדרן זהו לא במעשה הכתיבה כי אם שיהיו כתובים על הסדר, ומשו"ה בפרשה עצמה לא בעינן לדין זה דאם כתובה תיבה אחת קודם לחברתה אין זה כלל פרשה כ"א תיבות סתם ולא צריך לההלכתא דשלא כסדרן לפסול בכה"ג, וע"כ לא הזכיר הר"מ דין כסדרן כי אם בין פרשה לפרשה דזהו פסול רק משום כסדרן אבל אם נימא דדין כסדרן הוא במעשה הכתיבה א"כ גם בפרשה עצמה היה צריך לדין הזה שלא יכתוב תיבה קודם לחברתה אף שתהא כתובה על הסדר אח"כ". ועי"ש באריכות בהמשך דבריו.

21. שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן י

(יז) ויש לנו ראי' לזה דבמזוזה אין שלא כסדרן פוסל. מדלא חשב לה במגילה [ח ע"ב] במתני' דאין בין ספרים לתפילין ומזוזה שבתפילין ומזוזה פוסל שלא כסדרן מה שאין כן בספרים. אלא ודאי במזוזה גם כן לא פוסל שלא כסדרן כמו בספרים. ועל כן לא מצי למתני באין בין.